

הפרד ומשול

באגפי ההפרדה של שירות בתי הסוהר יושבים היום כ-155 אסירים שנאסר עליהם לבוא במגע עם אסירים אחרים ■ ראשי משפחות הפשע, עדי מדינה, אסירים 'טעוני הגנה', אבל גם אסירים בטחוניים, מכווני פעילות חבלנית עוינת או אסירים בעייתיים ואלימים במיוחד ■ הפרדת האסירים מציבה אתגר משמעותי בפני בתי הכלא בהם שוהים האסירים ובפני הארגון כולו, הן ברמה המקצועית והן ברמה המערכתית

אומר גנ"מ שמעון ביבס, מפקד בית סוהר "רימונים", שאגף ההפרדה הארצית שלו כבר אכלס כמה מהפושעים המושמצים והמסוכנים ביותר במדינת ישראל. "הניהול השוטף של אגף ההפרדה חייב להתבצע ללא רבב, כי לכל טעות, אפילו הקטנה ביותר, עלולות להיות השלכות חמורות מבחינה ציבורית, תקשורתית או פוליטית".

מוצא אחרון

"החוק קובע מספר עילות שלשם השגתן ניתן להחזיק אסירים בהפרדה. מדובר במוצא אחרון, שיש ליישמו רק במקרים חריגים וכל עוד לא ניתן להשיג את מטרת ההפרדה בדרך אחרת. אסירים יופרדו למען שמירה על שלום - למשל, במקרים בהם מדובר בראשי משפחות פשע שיש להגן עליהם מפני אסירים אחרים, חברים בארגונים יריבים, או כאשר מדובר באסירים 'טעוני הגנה' שאסירים אחרים עלולים לפגוע בהם. במקרים אחרים תתבצע ההפרדה כדי לשמור דווקא על שלום של אסירים אחרים בכלא, שסכנה נשקפת להם מהאסיר המופרד. שוב, הדבר מתרחש כאשר מדובר בראשי משפחות הפשע ומתוך חשש לסכסוכים בין אסירים מארגונים יריבים. אסירים יוחזקו בהפרדה גם למען שמירה על בטחון המדינה, כשמדובר, למשל, באסירים בטחוניים או מכווני פעילות חבלנית עוינת (פח"ע), מטעמים של שמירה על בטחון הכלא וכדי למנוע עבירות אלימות". אומר עורך דין איתן גולן, עוזר היועץ המשפטי של שב"ס. מפקד בית סוהר ראשי להורות על החזקת אסיר בהפרדה לתקופת זמן שלא תעלה על 14 יום. באישור מפקד המחוז, ניתן להחזיק אסיר בהפרדה לתקופת זמן שבין 14 יום לחצי שנה. מעבר לתקופה זו, אף גורם בשירות בתי הסוהר אינו מוסמך להורות על החזקת אסיר בהפרדה, אלא באישור בית המשפט המחוזי. "ההחלטה בדבר מעמד ההפרדה ותנאי הכליאה של האסירים מתקבלת מגבוה, מבתי המשפט",

גנ"מ שמעון ביבס, מפקד בית סוהר רימונים

"הניהול השוטף של אגף ההפרדה חייב להתבצע ללא רבב, כי לכל טעות, אפילו הקטנה ביותר, עלולות להיות השלכות חמורות מבחינה ציבורית, תקשורתית או פוליטית"

מאת: נועם פינס

לפני כמה שבועות חזר העבריין זאב רוזנשטיין ממיאמי, פלורידה, לישראל, אחרי שהודה והורשע בעבירות סחר בסמים. רוזנשטיין הוכרז בינואר 2001, לפני יותר משש שנים, כיעד מודיעיני משותף של האמריקנים ושל מדינת ישראל וכמי שעומד בראש ארגון פשיעה. הוא נעצר לפני כשנתיים ולפני כשנה הוסגר לארצות הברית. שם, במסגרת עסקת טיעון בין הפרקליטות האמריקנית לרוזנשטיין, אישר בית המשפט הפרדלי כי הוא ירצה 12 שנות מאסר בפועל בכלא ישראלי.

רוזנשטיין הוחזר לארץ, תחת אבטחה כבדה, הישר לאגף ההפרדה הארצית בכלא 'איילון'. הוא נחשב אסיר בעל משקל ומעמד מיוחדים בעולם התחתון. המידע המודיעיני והצורך להגן על החברה ועל אסירים אחרים מפניו, לא הותירו ספקות. רוזנשטיין, נקבע, לא יוכל לשהות באגף רגיל. במקרה שלו, אף אחד לא רצה לקחת סיכון. יותר מ-155 אסירים כלואים, נכון למועד כתיבת שורות אלה, באגפי ההפרדה של שירות בתי הסוהר: בבתי הכלא 'גלבוע', 'איילון', 'שאטה', 'אשלי', 'נפחא', 'אופק', 'נווה תרצה', 'קישון', 'שקמה', 'אשמורת', 'השרון', 'אוהלי קידי' וכמובן 'רימונים'. מדובר באסירים שנאסר עליהם לבוא במגע עם אסירים אחרים, מחשש לשלום, שלום 'עמיתיהם', ביטחון בית הסוהר וביטחון המדינה. נמנים עימם ראשי משפחות הפשע, עדי מדינה בפרשיות סבוכות, אסירים 'טעוני הגנה', אבל גם אסירים בטחוניים, מכווני פעילות חבלנית עוינת או אסירים בעייתיים, שהתנהגותם בלתי צפויה ואלימה במיוחד. יגאל עמיר, עופר מקסימוב, בני סלע מאז שברח ונתפס, רוצחה של הנערה מעיין ספיר - הם רק רשימה חלקית. "רבים מאסירי ההפרדה הם אסירים מתוקשרים, ולכן כל המתרחש באגף ההפרדה נמצא לעתים קרובות במוקד העניין הציבורי",

אומר גנ"מ ביבס. "עבור בתי הסוהר, אסירי ההפרדה הם בחזקת פיקדון לשמירה".

אסירי ההפרדה הנחשבים "כבדים" נידונים בועדת ההפרדה הארצית בראשות סגן הנציב, ובנוכחות קצין מודיעין ראשי, ראש מחלקת ביטחון, נציג ענף טיפול ושיקום, נציג היועץ המשפטי של שירות בתי הסוהר ונציגת מחלקת האסיר. ועדת ההפרדה דנה בהסרה או בקביעה של מעמד הפרדה לכל האסירים הארציים וכן בתנאי ההפרדה המיוחדים בהם יוחזק כל אסיר. מספר שיקולים מנחים את הוועדה, בהם מידת הסיכון הנובעת מהערכות מודיעיניות לגבי כל אסיר ואסיר באגפי ההפרדה הארצית, הערכות פסיכיאטריות שקיימות על מצבו הנפשי של האסיר, מטרת ההפרדה של האסיר המסוים והמטרה ששב"ס מבקש להשיג ביחס לאותו אסיר. שיבוץ האסירים באגפי ההפרדות היא משימה לא פשוטה ומזכירה יצירת פאזל. שיבוץ לא נכון עלול לפגוע, בין השאר, במטרה של מיגור הפשע ועלול לאפשר לעבריינים להמשיך ולפעול מתוך הכלא. בועדה דנים בעניינם של אסירי הפרדה שתקופת הפרדתם המאושרת עומדת להסתיים. מתקבלת החלטה בדבר הצורך להאריך את תקופת ההפרדה או לסיומה. בהתאם להחלטות הוועדה מגיש עורך דין איתן גולן את הבקשות להארכת ההפרדה לבית המשפט המחוזי הרלוונטי, זאת לאחר בדיקת החומרים המודיעיניים ועריכת תצהיר בהתאם. בית המשפט הוא שמוסמך לקבוע גם את התנאים המיוחדים בהם צריך יהיה להחזיק את האסיר בהפרדה. תנאים אלה משתנים מאסיר לאסיר, בית המשפט מוסמך להאריך הפרדה לתקופה שלא תעלה על

"שיבוץ לא נכון עלול לפגוע, בין השאר, במטרה של מיגור הפשע ועלול לאפשר לעבריינים להמשיך ולפעול מתוך הכלא"

מתבצע עם אזיקים, ובליווי סוהר. בשונה מאסירים באגפים הרגילים, אסירים באגפי ההפרדה הארציים מחויבים בבדיקת רופא לפחות אחת לשבוע ובבדיקת חובש שלוש פעמים ביום. את המזון שלהם הם מקבלים מידי סוהרים ולא מידי חוליות אסירים, כפי שמקובל באגפים אחרים, מחשש לנסיגות הרעלה. הם יכולים להיפגש עם עובד סוציאלי בהתאם למקרה האישי שלהם ולנסיבות המסוימות, ולכל אחד מהם מגיעה גם שעת שיחה יומית בטלפון. גם היא, אגב, מתבצעת כשהאסיר נמצא בתוך התא והטלפון מובא אליו. "מטרת ההפרדה", אומרת קרן נגר, עובדת סוציאלית באגף ההפרדה בירימונים, "היא לא רק להגן על האסירים מפני עצמם ומפני אחרים, אלא גם לשמור ולהגן על זכויותיהם החוקיות כאסירים".

נגר, מודעת לאוכלוסייה הבעייתית במיוחד שנמצאת באגף ההפרדה. לא אחת עלולת בציבור שאלות לגבי הגישה הטיפולית לאסירים בכלא. בוודאי כשמדובר באסירים שהיו מעורבים, לעתים קרובות, במעשי רצח מפורסמים. חלקם, כאלה ששינו את ההיסטוריה של מדינת ישראל או הותירו צלקת בחברה הישראלית. "קשה לשים את הדעות והרגשות הפרטיים שלך בצד ולהתרכז בצרכים של אסירים שביצעו פשעים מחרידים ומקוממים, כמו יגאל עמיר או בני סלע", אומרת נגר. "יחד עם זאת, כל זה רק הופך את העבודה באגף ההפרדה ליותר קשה ומאתגרת מבחינה מקצועית. אבן הבוחן להצלחה באגף ההפרדה, טמונה בעצם היכולת להפריד בין הרגשות הפרטיים לחובות המקצועיות. צריך להפעיל שיקול דעת מלא בהתנהלות היומיומית מול

חצי שנה. בתום התקופה מתבצע תהליך מראשיתו על פי הצורך. החלטת בית המשפט חלה על האסיר למשך שישה חודשים. בסיומם, כל התהליך מתבצע מראשיתו.

טיול יומי באזיקים

זכויותיהם של האסירים באגפי ההפרדה הארציים אינן מושעות. זאת, בניגוד לאסירים שנמצאים בבידוד כחלק מהליך משמעותי פנימי בתוך בית הסוהר. בכל זאת, נאסר עליהם לבוא במגע עם אסירים אחרים והם לא לוקחים חלק בפעילות בית הסוהר, מתוקף הנסיבות ואופי מאסרם. מרבית האסירים באגפי ההפרדה נמצאים לבדם בתא, ורק במקרים מיוחדים מאושרת בקשתו של אסיר לחלוק תא עם אסיר הפרדה אחר. האגפים כמובן סגורים כולם, להוציא את שעת הטיול היומית. הטיול הזה

האסירים. צריך גם לזכור, שסביבת ה'הפרדה' היא סביבה 'סכיופרינית'. סביבה כזאת מצריכה מהעובדים הסוציאליים, אבל גם מהסוהרים, לגלות הבנה ואמפתיה כלפי הצרכים של האסירים, בלי שהמילוי של החובות המקצועיות יתנגש בדרך כלשהי עם הרגשות והעמדות האישיים."

תפקידם של העובדים הסוציאליים באגפי ההפרדה כולל, בין השאר, התמודדות עם הפן האנושי-רגשי של האסירים, שנובע מעצם ההפרדה והתנאים באגף היחודי. כללית, מדובר במתן עזרה לשחרור מתחים ולחצים וסיוע לאסירים בהתמודדות הנפשית עם הבידוד. התנאים הסוציאליים באגף משתנים מאסיר לאסיר, כל אסיר על פי צרכיו ונסיבותיו. הדגש ניתן לאסירים בעלי סיכון אובדני גבוה. דווקא ראשי משפחות הפשע נעזרים פחות באנשי הטיפול. בירמונים מספרים למשל על מ., אסיר

בין השאר התעניינה העובדת הסוציאלית בשלמו של האסיר, ניסתה לאתר מצוקות ועדיין, התנהלה תמיד מבעד לסורגים.

הסגל המקצועי והמנוסה ביותר

אגף ההפרדה הארצית נחשב לאגף המאוכלס והשמור ביותר מבין אגפי הכלא. ההגעה אליו כרוכה בדרך כלל במעבר דרך מסכת מפרכת של מסדרונות, מצלמות ודלתות ביטחון. מלאכתם של הסוהרים באגף אינה קלה. הם אמונים על השמירה, הסדרי הכליאה וההפרדה של האסירים. לא רק שסביבת העבודה שלהם מחניקה וקלסטרופובית, אלא שאחריות גדולה מוטלת על כתפיהם. לפיכך, סגל הסוהרים המקצועי והמנוסה ביותר מגיע לעבוד עם אסירי ההפרדה. סגל זה מקבל הכשרה נפרדת, ייחודית. הסוהרים באגף עובדים במשמרות של 24/48, כשהם בעצם אוכלים, ישנים וחיים, במהלך המשמרת שלהם, במחיצת האסירים. מדובר בתפקיד שמצריך מידה גדולה מאד של אמינות, יושר, נחישות ואחריות אישית. אסור שהסוהרים באגף יושפעו מלחצים שמופעלים עליהם מצד האסירים, בהם ראשי משפחות הפשע, הידועים כבעלי עוצמה וממון. בנוסף, נדרשים הסוהרים באגפי ההפרדה הארצית להפגין ערנות וחיישנות מתמדת בכל הנוגע להעברה ולתיעוד של חומרים מודיעיניים רלוונטיים, שעשויים להתקבל בדרך כזו או אחרת מאסירי ההפרדה. הפרדת האסירים מציבה אתגר לבתי הכלא בהם נמצאים אגפי ההפרדה הארצית ולארגון כולו, ברמה המקצועית וברמה המערכתית. ברמה המקצועית, זהו מבחן ליכולתם של סוהרים ואנשי טיפול בתוך שירות בתי הסוהר לבצע את תפקידם ללא משוא פנים, תוך התעלות מעל עמדות ורגשות אישיים. ברמה המערכתית, נדרשים ניצול וארגון משאבים, שיבססו את מעמדם החוקי ואת זכויותיהם של אסירי ההפרדה, לצד יישום מטרות ההפרדה בפועל. אינספור משאבים מושקעים כדי להגן ולשרת אסירים שסיכנו בפעולותיהם לא אחת את בטחון המדינה - ראשי משפחות פשע, רוצחים, אנסים ועבריינים, שמעלליהם חקוקים בספר העבירות השחור של מדינת ישראל.

באגף ההפרדה הארצי. מ. נשפט למאסר עולם ולא היה מוכן לקבל את העונש. לא היה לו מה להפסיד, דבר לא חיכה לו מחוץ לכותלי הכלא. הוא איים לפגוע בעצמו. בעקבות האיום האמור, עובדת סוציאלית בדקה את מצבו הנפשי מדי יום.

אגף ההפרדות החדש בכלא "איילון"